

**LOUIS COZOLINO**

# **PREDAREA BAZATĂ PE ATAȘAMENT**

**CUM SĂ CREEZI O CLASĂ TRIBALĂ**

Traducere din engleză de Camelia Dumitru

**TREI**

## Cuprins

|     |                        |                                                                                                                             |
|-----|------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 9   | <b>Mulțumiri</b>       |                                                                                                                             |
| 11  | <b>Partea I:</b>       | <b>Creierul social</b>                                                                                                      |
| 13  | <i>Capitolul 1:</i>    | Puterea atașamentului                                                                                                       |
| 38  | <i>Capitolul 2:</i>    | Creierul social                                                                                                             |
| 63  | <i>Capitolul 3:</i>    | Modelarea creierului                                                                                                        |
| 87  | <b>Partea a II-a:</b>  | <b>Inhibarea învățării</b>                                                                                                  |
| 89  | <i>Capitolul 4:</i>    | Stresul și învățarea: conexiuni vitale                                                                                      |
| 112 | <i>Capitolul 5:</i>    | Cum să ajungi la elevii „needucabili”                                                                                       |
| 137 | <i>Capitolul 6:</i>    | De la intimidare ( <i>bullying</i> ) la epuizare ( <i>burnout</i> ): cum îi subminează stresul social pe elevi și profesori |
| 165 | <b>Partea a III-a:</b> | <b>Activarea creierului pentru învățare</b>                                                                                 |
| 167 | <i>Capitolul 7:</i>    | A fi văzut și a te simți înțeles                                                                                            |
| 191 | <i>Capitolul 8:</i>    | Joc, explorare și învățare                                                                                                  |
| 212 | <i>Capitolul 9:</i>    | Spunerea de povești: cea mai veche oră de curs                                                                              |

## 237 **Partea a IV-a: Accesarea instinctelor sociale primitive**

- 239 *Capitolul 10:* Cercurile tribale de lucru în acțiune  
 256 *Capitolul 11:* Călătoria eroului și căutarea înțelepciunii  
 281 *Capitolul 12:* Chemări mai înalte — Aprofundarea experienței

- 295 *Exerciții*  
 299 *Bibliografie*  
 303 *Sugestii de lectură*  
 305 *Resurse suplimentare*

## Puterea atașamentului

Fiecare copil are nevoie de un campion.

RITA PIERSON<sup>1</sup>

*În acest prim capitol pun bazele a ceea ce va urma, definind și discutând patru principii esențiale — triburile, atașamentul sigur, neuroplasticitatea și cercurile de lucru — toate fiind nucleul unei clase bazate pe atașament. Înainte de toate însă, voi descrie câteva dintre asumptiile pe care este fundamentat sistemul de educație actual și motivele pentru care eșuează în cazul atâtor de mulți elevi.*

Povestea despre educație pe care urmează să o spun se bazează pe modul în care creierul uman a evoluat pentru a învăța. Este o poveste cu rădăcini adânci în istoria speciei noastre, oglindită în tradițiile noastre religioase, în politică și în modul în care avem grijă unii de ceilalți. Este povestea noastră.

<sup>1</sup> Rita Pierson — pedagog și consilier școlar din SUA, implicată activ în acțiunile de perfecționare a profesorilor și de creștere a calității educației. Mesajul ei a căpătat vizibilitate prin intermediul prelegerilor Ted Talks. A decedat în 2013. (N.t.)

14 Respect pentru evoluția prin intermediul selecției naturale a fost maniera lui Charles Darwin de a explica modul în care animalele se transformă de-a lungul mai multor generații, pentru a se adapta cerințelor în schimbare ale mediului. Conform acestei teorii, diversitatea animalelor, împreună cu reproducerea selectivă au dictat creșterea gâtului girafelor astfel încât acestea să ajungă la frunzele de pe ramurile de sus, dar și forma ciocului păsării colibri, pentru a oglindi forma florilor care îi conțin hrana.

Teoria lui Darwin poate fi aplicată și asupra modului în care a evoluat creierul nostru. La urma urmei, dacă gâturile și ciocurile pot trece prin schimbări adaptative, de ce nu s-ar întâmpla la fel și cu creierul? Pare limpede că, de-a lungul miilor de generații de dinaintea nașterii noastre, creierul uman s-a modificat semnificativ. E posibil ca una dintre cele mai importante schimbări să fi fost evoluția creierului într-un organ social. Acest lucru înseamnă că adaptările care au determinat selecția naturală au trecut de la mediul fizic la cel social. Iar acest lucru înseamnă, la rândul său, că cei care relaționează cel mai bine vor supraviețui cel mai bine.

Pentru cea mai mare parte a ultimilor 100 000 de ani, oamenii au trăit în grupuri mici de indivizi înrudiți îndeaproape, numite în general triburi. *Triburile* erau mediile noastre sociale, iar indivizii cu abilități sociale mai bune aveau șanse mai mari de a se reproduce. În aceste mici grupuri s-au împletit căile prin care ne atașăm și învățăm. Pornind de la relația dintre atașament și învățare, putem îmbunătăți educația prin simularea acelor elemente sociale și emoționale caracteristice grupurilor, în care creierul nostru a evoluat pentru a învăța.

**Tribul** este un grup de indivizi legați laolaltă de timpul pe care-l împart, de familiaritate, afecțiune și un scop comun. Triburile reprezintă mediile sociale la care s-a adaptat creierul nostru de-a lungul a nenumărate generații. Un trib este un super-organism, ceea ce înseamnă că indivizii din interiorul său au șanse mai bune de a supraviețui împreună decât separat. Totodată, înseamnă că sprijinul pentru trib depășește adesea nevoile individuale, ceea ce duce la protejarea altora, sacrificiu de sine și alte forme de comportament altruist.

## Aceeași măsură potrivită pentru toți

Dăm formă clădirilor noastre, după care clădirile ne dau nouă formă.

WINSTON CHURCHILL

Transmiterea cunoștințelor era în mod tradițional îndeplinită de rudele apropiate și de bătrânii tribului, obicei care s-a pierdut în mare măsură în timpul Revoluției Industriale. Societatea a fost atât de orbită de miile de produse care se revărsau de pe liniile de asamblare, încât am început să ne educăm copiii în aceeași manieră. Ne-am imaginat valuri de elevi revărsându-se din școli înspre birouri și fabrici, pentru a crea și mai multe produse. Ideea că oamenii au evoluat pentru a se atașa și a învăța unii de la ceilalți s-a pierdut.

Deși provocările educației contemporane sunt numeroase, trei dintre acestea reies ca fiind în special relevante în lumina a ceea ce cunoaștem despre creierul uman. În primul rând, școlile, asemeni fabricilor, presupun de obicei absorbția unor materiale brute și uniforme. Elevii sunt însă unici. Ei provin din toate clasele și culturile, au o gamă largă de abilități (și dizabilități) sociale, emoționale și cognitive. Cu toate acestea, școlile sunt delegate să le predea tuturor elevilor folosind aceleași metode, materiale și standarde. Indiferent dacă elevii sunt pregătiți și capabili să învețe sau dacă profesorii lor au timpul, pregătirea și resursele pentru a-i educa, succesul se măsoară prin teste standardizate — măsura de control a calității din educația industrială.

În al doilea rând, profesorii nu sunt niște roțițe interșanjabile dintr-un utilaj industrial, angrenate în repetarea rapidă a anumitor comportamente. Profesorii, asemeni elevilor lor, sunt indivizi unici, iar natura, calitatea și unicitatea relației profesor-elev sunt cele care creează posibilitățile pentru învățare. Acest lucru este adevărat mai ales în cazul copiilor cu cerințe speciale, care au nevoie de o mai mare flexibilitate în stabilirea relațiilor și accesarea programei. Așa cum veți vedea în capitolele care vor urma, dezacordul fundamental dintre educația industrială și procesul învățării umane conține semințele pentru abandonul școlar și pentru epuizarea profesorilor.

În al treilea rând, spre deosebire de uzine, nu avem siguranța produsului final pe care-l ținim. Educația ar trebui să-i pregătească pe tineri pentru viitor — dar care viitor? Oamenii care iau acum decizii privind curricula au fost educați înainte de perioada internetului, a computerelor personale și chiar a roboților telefonici. Lumea se schimbă atât de rapid, încât este

greu de știut care sunt cunoștințele și abilitățile de care vor avea nevoie copiii peste douăzeci de ani sau chiar peste zece ani de-acum încolo. În absența unor obiective clare, este aproape imposibil să măsoari adevărata eficiență a unei curricule. Atunci când performanța la teste reprezintă măsura succesului, elevul bun este acela care poate stoca și-și poate reaminti date, cu minime nemulțumiri și distrageri ale atenției. Un astfel de elev este recompensat pentru retenția informației și pentru „civism” (compliance), dar este oare aceasta formula pentru succesul viitor?

Profesorilor le revine sarcina de a se implica, de a se atașa și de a le preda copiilor în lumea reală. Elevii nu sunt materiale brute uniforme, ci o colecție diversă de ființe umane vii, care respiră, au personalități și povești de viață complexe. Atunci când înlături materialele uniforme și ștergi rezultatele, e nevoie de profesori creativi care să-și pună umanitatea la bătaie și care pot lua decizii pentru fiecare caz în parte. Predarea presupune un set complex de abilități, ceea ce este foarte diferit de munca la linia de asamblare.

Dacă vrem să progresăm, va trebui să acceptăm că un model educațional unic, care să li se potrivească tuturor, este condamnat să eșueze în cazul multor elevi, dacă nu cumva în cazul celor mai mulți. Dacă tot suntem aici, haideți să recunoaștem că, deși există o retorică bogată privind pregătirea elevilor pentru viitor, avem prea puține informații serioase. Nu avem nicio idee dacă ar trebui să limităm sau să încurajăm accesul la rețelele sociale, jocuri pe computer, televiziune și alte forme de media. Nu știm dacă aceste activități dăunează dezvoltării lor intelectuale și interpersonale sau dacă-i pregătesc mai bine pentru lumea din viitor.

Va fi oare de vreun ajutor pentru copiii viitorului lectura marilor opere literare, studiul filosofiei antice sau cunoașterea tainelor matematicii? Ar trebui să încurajăm mintea deschisă și gândirea liberă sau să împingem către acumularea de date și folosirea motoarelor de căutare? Ar trebui oare ca în prim planul educației să se afle responsabilitatea socială, *empatia* și *mindfulness*-ul, pe măsură ce multiculturalismul devine o realitate tot mai cotidiană? Sentimentele noastre privind aceste problematici sunt la fel de puternice pe cât de slabe sunt cunoștințele pe care le avem — eu cu siguranță am propriile mele preferințe și credințe — dar nimeni nu are răspunsurile.

*Empatia* este o idee pe care o dezvoltăm privind experiența altor persoane, pe baza emoțiilor acestora la care asistăm, pe baza contextului în care sunt acele persoane și a emoțiilor pe care le evocă în noi. Este întotdeauna important să ne amintim că empatia este o ipoteză referitoare la o altă persoană, ipoteză care are nevoie de verificare din partea persoanei respective.

*Mindfulness* este un termen folosit pentru a descrie capacitatea de a reflecta asupra experienței noastre interioare. Punctul central al acestei reflecții poate fi dat de fluxul gândurilor conștiente, de senzațiile fizice sau de experiențele emoționale și de imaginile evocate de acestea.

Educația este o descoperire treptată a propriei noastre  
ignoranțe.

WILL DURANT<sup>2</sup>

De la crearea lor, școlile publice din America au servit drept instrument de omogenizare culturală. Se sperase de multă vreme ca o școală de succes să îi cizeleze pe membrii minorităților culturale în americani „adevărați”, convertindu-i la valorile și comportamentele majorității nord-europene. Pentru asta era nevoie de un nivel obligatoriu de rușine culturală, de abandonarea valorilor tradiționale și de idealizarea anglicizării. Din mai multe puncte de vedere, cultura a trecut de la anglocentrism la pluralism cultural, cu scopul integrării, egalității și diversității. Pluralismul, cu toate avantajele sale, aduce în clasă o mulțime de noi provocări.

Fiecare școală este încorporată în interiorul unei comunități deja existente ce leagă sute de familii prin intermediul copiilor lor. Trăinicia acestor legături depinde de sentimentul de parteneriat care se bazează pe un angajament comun față de educație. Într-o comunitate sigură, cu familii durabile care valorizează educația, un educator competent poate face o treabă bună. Într-o comunitate periculoasă, cu puține resurse, familii destrămate și indiferență față de educație, educatorul de succes trebuie să fie un supererou.

Școlile actuale din zonele sărace ale orașului înfățișează o realitate mult mai dură pentru elevii afro-americani, hispanici

<sup>2</sup> William James Durant (1885–1981) — scriitor, filosof și istoric american, a lucrat o perioadă și în învățământ și este cel mai bine cunoscut pentru lucrările *The Story of Philosophy* și *The Story of Civilization* (N.t.).